

Richtlijnen voor gemeenten bij het vaststellen van een indeling naar wijken en buurten – versie 2.4

1. Inleiding

Alle gemeenten in Nederland hebben een indeling naar wijken en buurten. Vaak is dit door de gemeente vastgelegd in een verordening. Het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) is verantwoordelijk voor de landelijke coördinatie van de Wijk- en Buurtindeling (WBI).

Er is veel belangstelling voor informatie over wijken en buurten. De behoefte van gebruikers aan (laag)regionale informatie wordt ook groter. Zo krijgen gemeenten als gevolg van de verdere decentralisatie van rijkstaken een steeds belangrijkere positie met als gevolg een grotere behoefte aan statistische informatie. Tegelijkertijd worden bestuurlijke eenheden steeds groter door het samenvoegen van gemeenten. Beleid wordt daardoor meer en meer gericht op onderdelen van gemeenten. Dit was in 2014 voor het CBS de aanleiding om de oude richtlijnen voor de WBI te moderniseren. Deze nieuwe richtlijnen dragen bij aan het verbeteren van de uniformiteit en actualiteit, waardoor ook de bruikbaarheid van de gebiedsindeling wordt verbeterd. Ze hebben als doel de gemeenten een handvat te geven bij het maken of wijzigen van een Wijk- en Buurtindeling.

Deze richtlijnen zijn tot stand gekomen in een samenwerking tussen een aantal gemeenten¹ en het CBS en in overleg met een aantal belanghebbende organisaties. In 2015 hebben alle gemeenten de richtlijnen met begeleidende brief van de VNG en het CBS ontvangen. Diverse gemeenten hebben daaropvolgend contact opgenomen met het CBS en hun Wijk- en Buurtindeling aangescherpt. De antwoorden op een aantal terugkerende vragen heeft het CBS in 2018 verwerkt in gereviseerde richtlijnen, die in dit document zijn opgenomen. Het gaat hierbij nadrukkelijk niet om wijzigingen van richtlijnen, maar enkel om verduidelijking en aanvulling van details².

In 2020 heeft het CBS de deadline voor het inleveren van wijzigingen in de wijk- en buurtindelingen 1 maand vervroegd en gesteld op 1 april. Een andere aanpassing betreft het opnemen van een extra bijlage waarin wordt uitgelegd hoe het beste met land/watergrenzen kan worden omgegaan.

2. Gebruik en belang Wijk- en Buurtindeling

De WBI is een belangrijke indeling voor toepassingen zowel binnen de gemeente als regionaal en landelijk. De indeling wordt door de gemeente zelf gebruikt voor onderzoek, beleid en uitvoering van gemeentetaken, maar de WBI wordt ook buiten de eigen gemeente veelvuldig gebruikt. Voorbeelden hiervan zijn landelijke en

¹ Zie bijlage 3 voor betrokken gemeenten.

² Zie bijlage 4 voor een gedetailleerde versiegeschiedenis.

regionale onderzoeken door planbureaus, universiteiten, regionale samenwerkingsverbanden van gemeenten en andere overheden. Daarnaast wordt de wijk- en buurtinformatie ook gebruikt voor commerciële toepassingen zoals het analyseren en publiceren van marktinformatie.

Twee aspecten zijn hierbij nadrukkelijk belangrijk wat betreft de indeling:

- Stabiliteit van de indeling door de jaren heen.
- Onderlinge vergelijkbaarheid tussen gemeenten.

Als de WBI meerdere jaren stabiel is, kunnen ontwikkelingen door de jaren heen makkelijker worden gevolgd dan wanneer de indeling vaak wordt gewijzigd. Elke gemeente maakt haar eigen Wijk- en Buurtindeling, die weer een onderdeel vormt van de landelijke WBI. Wanneer de manier van indelen per gemeente erg verschilt, gaat dit ten koste van de onderlinge vergelijkbaarheid van de wijken en buurten op regionaal en landelijk niveau. Ook bij het samenvoegen van twee gemeenten geeft dit problemen. In deze richtlijnen komen beide aspecten aan bod.

3. Rolverdeling Gemeente – CBS

Elke gemeente is zelf verantwoordelijk voor het vaststellen van een goede Wijk- en Buurtindeling. De richtlijnen die in dit document zijn opgenomen zijn hiervoor een handvat. Vaststelling van de Wijk- en Buurtindeling gebeurt door Burgemeester en Wethouders. Het CBS coördineert de landelijke WBI en kan gemeenten adviseren bij het maken van een goede Wijk- en Buurtindeling. Daarnaast worden de indelingen van alle gemeenten door het CBS samengevoegd tot één landelijk dekkende wijk- en buurtkaart, die gepubliceerd wordt op o.a. www.cbs.nl en www.pdok.nl. Op basis van deze indeling publiceert het CBS statistieken op wijk- en buurniveau over uiteenlopende thema's (o.a. bevolking, wonen, inkomen, sociale zekerheid, energiegebruik, voorzieningen). In paragraaf 10 wordt het proces van vaststellen van de WBI verder toegelicht.

4. Wijken en buurten

De WBI is een geografische onderverdeling van gemeenten in kleinere ruimtelijke eenheden. Het is een hiërarchische indeling waarbij de buurt geldt als de kleinste eenheid en de wijk als een cluster van buurten. De wijken worden weer geclusterd tot de totale gemeente. In de indeling zijn de grenzen, codes en namen van wijken en buurten opgenomen.

De indeling heeft als doel lokale spreidingspatronen zichtbaar te maken. De afbakening van wijken en buurten kan door de gemeente zo worden gekozen dat er aansluiting is op de informatiebehoefte. Dit is een voordeel ten opzichte van bijvoorbeeld postcodegebieden, waarvan de indeling niet door gemeenten zelf wordt bepaald.

Andere geografische onderverdelingen zoals woonplaatsen en stadsdelen en hoe daarmee om te gaan, komen aan bod in paragraaf 8.

5. Uitgangspunten

De bruikbaarheid van cijfers per wijk en buurt is sterk afhankelijk van de Wijk- en Buurtindeling. Bij het vaststellen van een goede WBI gelden de volgende uitgangspunten, waaraan in het vervolg van dit document gerefereerd zal worden:

1. Wijken en buurten worden ingedeeld op basis van ruimtelijke ordening en historische dan wel stedenbouwkundige kenmerken.
2. Een buurt is de laagste ruimtelijke eenheid. Een wijk is een clustering van buurten en vormt als zodanig ook een ruimtelijke eenheid. De gemeente bestaat uit een volledige clustering van wijken. Ruimtelijk gezien is er geen overlap en dekt de indeling de gehele gemeente.
3. De indeling is zoveel mogelijk stabiel, waardoor wijken en buurten door de tijd kunnen worden gevolgd en ontwikkelingen kunnen worden waargenomen.
4. Wijken en buurten zijn onderling zo veel mogelijk te vergelijken, zowel binnen de eigen gemeentegrenzen als met de wijken en buurten van andere gemeenten. Bij vergelijkbaarheid moet worden gedacht aan schaalgrootte en typering van wijken en buurten.
5. Er is één WBI die officieel is vastgesteld door de gemeente en door betrokken instanties wordt gebruikt. Deze wordt opgenomen in de landelijke WBI, die door het CBS wordt bijgehouden.

Elke gemeente beheert haar eigen Wijk- en Buurtindeling. Voorliggend document biedt concrete richtlijnen als handvat voor gemeenten bij het vaststellen en het handhaven van een goede Wijk- en Buurtindeling die voldoet aan bovenstaande criteria. Het CBS³ geeft desgewenst graag aanvullend advies.

6. Afbakening van wijken en buurten

Een belangrijk onderdeel van het definiëren van wijken en buurten binnen een gemeente is het bepalen waar de grenzen liggen. De richtlijnen voor de afbakening van wijken en buurten dienen de eerder in dit document genoemde uitgangspunten (1 t/m 4) uit paragraaf 5.

Samenhang:

- Buurten tellen op tot wijken, wijken tellen op tot de gemeente.
- Elke wijk ligt geheel binnen één BAG-woonplaats of komt daarmee exact overeen, óf meerdere gehele BAG-woonplaatsen vormen één wijk. Zie voor een voorbeeld bijlage 1.1.
- Bij uitzondering kan een buurt uit meerdere gebieden bestaan die niet aan elkaar grenzen. Meestal betreft dit buitengebied dat door bebouwing van elkaar wordt gescheiden.

Typering:

³ De binnen het CBS betrokken afdeling is 'Regio en Ruimte'. Zij zijn rechtstreeks bereikbaar via het mailadres wbicontact@cbs.nl.

- Om de onderlinge vergelijkbaarheid van buurten te verbeteren, worden er twee hoofdtypen onderscheiden. Een buurt behoort ofwel tot de aaneengesloten bebouwing, ofwel tot het buitengebied. Aaneengesloten bebouwing is een groepering van ten minste 50 woningen of andere verblijfsobjecten, waartussen geen gaten groter dan 50 meter vallen. Een gemeente kan ervoor kiezen om deze bovengrens wat ruimer te kiezen tot een maximum van 100 meter. De grens tussen het buitengebied en de aaneengesloten bebouwing is terug te zien in de buurtindeling. Zie voor een voorbeeld bijlage 1.2.
- Het type buurt dat tot de aaneengesloten bebouwing behoort, wordt verder uitgesplitst naar subtypen aan de hand van de functie van een buurt, zoals 'wonen'⁴, 'werken'⁵ of 'recreatie'⁶. Elke buurt heeft één duidelijke hoofdfunctie.
- Elke buurt vormt een eenheid op basis van stedenbouwkundige kenmerken, zoals het soort bebouwing, stratenpatroon en bouwperiode.

Grenzen:

- Belangrijke wegen (zoals spoorwegen, hoofdwegen of andere drukke wegen) en natuurlijke grenzen (zoals rivieren) komen in de indeling terug als grenzen voor wijken en buurten.
- Grenzen sluiten aan bij hoe de bevolking ze beleeft en hoe ze vanuit de historie gegroeid zijn.
- Begrenzingsen van wijken en buurten dienen zoveel mogelijk overeen te komen met het middelpunt (de as) van wegen, spoorwegen en waterwegen. Er wordt voor het middelpunt van de weg gekozen, aangezien deze eenduidiger en objectiever vast te stellen is dan de rand van de weg. Zie voor een voorbeeld bijlage 1.3. Voor waterwegen kan ook de vaargeul worden aangehouden. Wanneer er meerdere vaargeulen zijn, dan kan als grens het middelpunt van de nautische zone (het gedeelte van de waterweg waar gevaren wordt) worden gekozen.

Schaalgrootte:

- Om buurten onderling goed te kunnen vergelijken, moeten ze van enigszins vergelijkbare omvang zijn. Om die reden heeft een buurt binnen aaneengesloten bebouwing, waar de hoofdfunctie 'wonen' is, bij voorkeur een inwonertal groter dan 250 en kleiner dan 2.500. Gebieden die te groot zijn om als één buurt te worden ingedeeld, kunnen worden opgesplitst in verschillende buurten. Deze buurten samen kunnen vervolgens worden geclusterd tot een wijk.

⁴ Bij hoofdfunctie 'wonen' horen ook woonwagenkampen, woonboten, serviceflats en primaire voorzieningen gericht op wonen zoals winkels, scholen basisonderwijs e.d.

⁵ Bij hoofdfunctie 'werken' kan gedacht worden aan buurten met industrie, kantoren of bijvoorbeeld een groot gebied met winkels of onderwijsvoorzieningen.

⁶ Bij hoofdfunctie 'recreatie' gaat het om recreatiegebieden zoals een groot park, sportcomplex of ander recreatiegebied dat (grotendeels) omsloten wordt door aaneengesloten bebouwing. Bevindt het recreatiegebied zich geheel aan de rand van aaneengesloten bebouwing, dan wordt het bij voorkeur bij het buitengebied ingedeeld.

- Een buurt binnen aaneengesloten bebouwing, waar de hoofdfunctie 'werken' of 'recreatie' is, heeft bij voorkeur een oppervlakte van meer dan 25 hectare.
- Een buurt in het buitengebied heeft ongeacht de hoofdfunctie bij voorkeur een oppervlakte van meer dan 25 hectare. Kleinere gebieden kunnen worden toegevoegd aan naastgelegen buurten in het buitengebied.

Voor de meeste buurten geldt dat bovenstaande richtlijnen goed toe te passen zijn. Wanneer regels met elkaar conflicteren dan kan als stelregel worden aangehouden dat de eerstgenoemde regel leidend is. Er zijn altijd kleinere of atypische gebieden in Nederland waar de richtlijnen minder goed op passen. Er zal dan een afweging moeten worden gemaakt tussen het belang van het onderscheiden van het specifieke gebied als aparte buurt en het belang van een regionaal en nationaal goede vergelijkbaarheid van buurten. Het CBS heeft het overzicht van de landelijke Wijk- en Buurtindeling en kan hierover advies geven.

Als voorbeeld voor een uitzonderingssituatie gelden de gemeenten met kleine bevolkingskernen. Kleinere bevolkingskernen kunnen voldoen aan de criteria om als aaneengesloten bebouwing te worden gezien, maar te klein zijn om te voldoen aan de ondergrens van 250 inwoners om als op zichzelf staande buurt te worden ingedeeld. In die gevallen kan er voor worden gekozen om de bevolkingskern samen met een deel van het buitengebied als buurt in te delen. In heel specifieke situaties kan er, in overleg met het CBS, worden besloten om een uitzondering te maken en de bevolkingskern toch als aparte buurt op te nemen. In dat laatste geval bestaat het risico dat door het CBS beperkte cijfers over een dergelijke buurt worden gepubliceerd, aangezien bij kleinere populaties het risico op onthulling van gegevens van individuen aanwezig is (hetgeen indruist tegen de privacybescherming van personen). Cijfers die bij lagere inwonertallen niet worden gepubliceerd, hebben bijvoorbeeld betrekking op de thema's inkomen en sociale zekerheid.

Een ander voorbeeld betreft de afbakening van lintbebouwing, aaneengesloten bebouwing aan weerszijden van een (doorgaande) weg omsloten door buitengebied. De grenzen van een buurt bestaande uit lintbebouwing kunnen niet over een weg worden gelegd, omdat de enige weg er juist doorheen loopt. In dat geval kunnen de kadastrale erfgrenzen aan de achterzijde van de bebouwing worden aangehouden voor de afbakening van de buurt.

Breder gezien geldt wanneer buurtgrenzen niet over wegen of andere fysieke herkenningspunten kunnen worden gelegd, dat ze dan het beste afgestemd kunnen worden op administratieve grenzen, zoals kadastrale grenzen.

7. Codering en naamgeving

De Wijk- en Buurtindeling van elke gemeente wordt opgenomen in de landelijke WBI die door het CBS wordt gecoördineerd. Om hierin opgenomen te kunnen worden moet elke wijk en elke buurt een code en een naam hebben. De codes van wijken en buurten dienen aan enkele harde voorwaarden te voldoen:

Regels voor codering van wijken en buurten:

- De code is een identificerende sleutel, die daarom uniek dient te zijn.
- Elke wijk heeft een code van zes cijfers, die bestaat uit de gemeentecode van vier cijfers gevolgd door een deel van twee cijfers die de wijkcode uniek maken. Merk op dat hierdoor per gemeente maximaal 100 wijken kunnen worden onderscheiden.
- Elke buurt heeft een code van acht cijfers, die bestaat uit de wijkcode van zes cijfers gevolgd door een deel van twee cijfers die de buurtcode uniek maken. Merk op dat hierdoor per wijk maximaal 100 buurten kunnen worden onderscheiden.

Naast bovenstaande harde regels zijn er richtlijnen voor zowel de codes als de namen van wijken en buurten. Deze dienen het eerder in dit document genoemde uitgangspunt 5 uit paragraaf 5.

Richtlijnen voor codering van wijken en buurten:

- Probeer codes zoveel mogelijk stabiel te houden om koppeling over meerdere jaren mogelijk te maken.
- Nummer wijken bij voorkeur vanaf '01' doorlopend (geen ontbrekende getallen). Nummer binnen elke wijk de buurten vervolgens ook vanaf '01' doorlopend.

Richtlijnen voor naamgeving van wijken en buurten:

- De naam moet zoveel mogelijk aansluiten bij herkenbare en gangbare namen, zoals ze bijvoorbeeld op gemeentelijke plattegronden of borden langs de weg worden gebruikt.
- Zorg ervoor dat elke naam binnen de gemeente uniek is, waardoor spraakverwarring wordt voorkomen.
- Bij buurten die niet tot de aaneengesloten bebouwing behoren kan in de naam worden aangegeven dat het om buitengebied gaat. Dit kan bijvoorbeeld door als naam 'Buitengebied' of 'Verspreide huizen' gevolgd door de wijknaam of woonplaatsnaam te kiezen.
- Laat elke naam uit maximaal 40 karakters bestaan. Vermijd afkortingen zoveel mogelijk, maar mocht er niet aan te ontkomen zijn, maak dan gebruik van de standaard afkortingen in bijlage 2 van dit document.

8. Samenhang met andere gebiedsindelingen

Binnen de Wijk- en Buurtindeling is elke wijk opgebouwd uit buurten en vormen alle wijken samen de totale gemeente. In een gemeente kan er sprake zijn van meerdere woonplaatsen. Hoewel woonplaatsen niet als zodanig worden opgenomen in de WBI, is het verstandig om bij het vaststellen van de wijken rekening te houden met de woonplaatsgrenzen. Grotere woonplaatsen kunnen worden opgedeeld in één of meerdere wijken. Zeer kleine woonplaatsen kunnen worden samengenomen tot één

wijk. Met andere woorden, een woonplaats bevat altijd één of meerdere gehele wijken, óf meerdere gehele woonplaatsen vormen samen één wijk.

Elk type gebied binnen de indeling (gemeente, wijk en buurt) geeft een ander detailniveau weer. Deze raken met elkaar verstrengeld wanneer er voor wordt gekozen een gemeente uit slechts één wijk te laten bestaan of een wijk uit slechts één buurt. In die gevallen is er een detailniveau dat niets toevoegt, wat ook terug te zien is in de cijfers die op basis van de indeling worden samengesteld, onder andere door het CBS. Bij een gemeente met slechts één wijk zullen immers de cijfers van de wijk gelijk zijn aan die van de gemeente. Hierdoor blijft een kans onbenut om meer informatie te ontsluiten. 1-op-1-relaties tussen typen gebieden binnen de WBI dienen dan ook zoveel mogelijk vermeden te worden om de indeling zo goed mogelijk te kunnen gebruiken. Voor zeer kleine gemeenten kan een uitzondering worden gemaakt en kan er toch voor worden gekozen één wijk te onderscheiden. Een indeling met meerdere wijken die elk uit één buurt bestaan is echter in geen enkel geval wenselijk.

Voor grotere gemeenten kan het wenselijk zijn om bij de onderverdeling van het gemeentelijke grondgebied nog een extra niveau te onderscheiden. Naast wijken en buurten kunnen er dan stadsdelen worden afgebakend, die clusteringen zijn van wijken (zoals wijken clusteringen van buurten zijn). Stadsdelen worden echter niet opgenomen in de landelijke WBI en er worden door het CBS dan ook geen cijfers over gepubliceerd in reguliere publicaties.

Onderzoekers hanteren naast de Wijk- en Buurtindeling ook vaak de indeling naar postcodegebieden bij het samenstellen van cijfers. Deze indeling wordt beheerd door Cendris, een dochterbedrijf van PostNL en heeft haar oorsprong in de looproutes van postbodes. Hoewel de indelingen om verschillende redenen zijn gedefinieerd, is het aan te bevelen om bij het vaststellen van buurten deze zoveel mogelijk optellingen te laten zijn van postcodegebieden (zes posities) binnen de gemeente. Het voordeel is hierbij dat cijfers over postcodegebieden makkelijker gekoppeld kunnen worden aan cijfers over wijken en buurten, waardoor meer informatie per gebied beschikbaar komt. Het laten aansluiten van de WBI op de indeling naar postcodegebieden is echter ondergeschikt aan de overige richtlijnen die in dit document worden beschreven.

9. Herziening Wijk- en Buurtindeling

Elke gemeente beheert haar eigen Wijk- en Buurtindeling en zal er alert op moeten zijn dat de indeling actueel is⁷. Het kan daarom nodig zijn om de indeling te herzien. Mogelijke redenen hiervoor zijn:

- Veranderingen in de ruimtelijke ordening:
 - Nieuwbouw of sloop van (een groot deel van) een buurt.
 - Uitbreiding van de aaneengesloten bebouwing, waardoor de grens met het buitengebied verandert.

⁷ De huidige WBI kan altijd worden opgevraagd bij het CBS

- Verlegging van wegen.
- Doorsnijding van een gebied door bijvoorbeeld de aanleg van een spoorlijn, snelweg of kanaal.
- Bestemmingswijzigingen van (een groot deel van) een buurt.
- Wijzigingen in de gemeentelijke indeling:
 - Wijziging van gemeentegrenzen en/of woonplaatsgrenzen.
 - Opsplitsing van de gemeente of het samenvoegen van gemeenten.

De WBI is niet per wet vastgelegd en een wijziging heeft (voor zover bij het CBS bekend is) ook geen financiële consequenties, buiten de interne kosten die de gemeente zelf maakt. Het wijzigen van de WBI kent echter nadelen. Door het wijzigen van grenzen of codes in de indeling zijn ontwikkelingen in een buurt of wijk over meerdere jaren moeilijk te volgen. Dit is een veel gehoord bezwaar van onderzoekers van zowel gemeenten als andere (overheids)organisaties. Daarnaast zijn gebruikers van cijfers over wijken en buurten vaak niet goed op de hoogte van wijzigingen in de indeling. Bij het vergelijken van cijfers over meerdere jaren kunnen dan verkeerde conclusies uit de cijfers worden getrokken, veroorzaakt door wijzigingen in de indeling. Dit nadeel dient mee te worden genomen in de overweging om de WBI te herzien. Er kan bijvoorbeeld voor worden gekozen om kleinere wijzigingen eerst op te sparen en daarna in één keer door te voeren. Ook is het verstandig om bij het wijzigen van de WBI eventuele geplande ontwikkelingen gelijk mee te nemen, mits deze plannen definitief zijn en binnen enkele jaren gerealiseerd zullen zijn. Bij twijfels over het aanpassen van de WBI kan er altijd advies worden gevraagd aan het CBS.

Overigens speelt bovengenoemd nadeel niet wanneer alleen de namen van wijken of buurten worden aangepast. Elke wijk en buurt wordt immers geïdentificeerd aan de hand van een unieke code, waardoor cijfers over meerdere jaren nog steeds aan elkaar gekoppeld kunnen worden. Daarnaast heeft het wijzigen van de naam geen effect op de cijfers, zoals bijvoorbeeld grenswijzigingen dat wel kunnen hebben. Merk op dat voor identificering van wijken en buurten het van belang is dat codes zo min mogelijk wijzigen.

10. Proces van vaststelling van de Wijk- en Buurtindeling

Niet in alle gemeenten is het proces om te komen tot vaststelling of wijziging van de Wijk- en Buurtindeling hetzelfde georganiseerd. In veel gemeenten is het proces van vaststellen en de naamgeving van wijken en buurten vastgelegd in de verordening *Naamgeving en Nummering (adressen)*. Wat betreft de wijken en buurten staat in deze verordening opgenomen dat de gemeente kan worden ingedeeld in wijken en buurten conform de richtlijnen die het CBS aan deze indeling verbindt.

Hieronder staat een aantal aandachtspunten beschreven die elke gemeente kan toepassen. Daarnaast staat hier aangegeven op welk moment in het proces het CBS geïnformeerd wil worden en wat er door de gemeente aan het CBS moet worden aangeleverd.

Aandachtspunten bij het interne proces van de gemeente:

- Coördinatie binnen een gemeente van de Wijk- en Buurtindeling dient bij voorkeur bij één afdeling of persoon te liggen. Dit is bijvoorbeeld de afdeling Onderzoek & Statistiek, die altijd bekend is met het gebruik van de WBI. Betrek echter bij wijzigingen alle partijen die gebruik maken van de indeling, zoals Onderzoek & Statistiek, straatnaamcommissie, GEO-afdeling, Stedelijke ontwikkeling en beheer, hulpdiensten (politie, e.d.), wijkteams, etc. om samen tot een wijzigingsvoorstel te komen. Maak aan de betrokken partijen vooraf duidelijk wat het doel is van de WBI, zodat iedereen op de hoogte is van het belang ervan.
- Een nieuwe indeling dient bij voorkeur per 1 januari van een kalenderjaar van kracht te worden. Dit is een duidelijke overgangsdatum en bovendien is er dan per kalenderjaar slechts één Wijk- en Buurtindeling, wat eventuele verwarring kan voorkomen.
- Vaststelling van de definitieve indeling wordt gedaan door of namens B en W en eventueel de gemeenteraad.
- De vastgestelde indeling moet zoveel mogelijk onder alle belanghebbenden en gebruikers worden verspreid (bestuur, ambtenaren, burgers, bedrijfsleven, instellingen en partners als woningcorporaties en projectontwikkelaars) en in alle gerelateerde systemen worden opgenomen, zodat iedereen dezelfde Wijk- en Buurtindeling kent en gebruikt.
Voor verspreiding buiten de eigen gemeente is het voldoende om het CBS in te lichten. Andere partijen nemen de WBI over uit de publicaties van het CBS.

Afstemming met het CBS:

- Bij voorkeur neemt de gemeente ruim vóór vaststelling van de WBI contact op met het CBS over de voorgenomen indeling. Het CBS kan adviseren en een vergelijking trekken met de indelingen van andere gemeenten.
- Conceptversies van een gewijzigde WBI kunnen ook ter review aan het CBS worden aangeboden.
- Uiteraard dient de gemeente in ieder geval de definitieve versie aan het CBS te leveren voor opname in de landelijke WBI:
 - De aanlevering van de Wijk- en Buurtindeling gebeurt in de vorm van een digitaal vectorbestand, bij voorkeur in shapeformaat. Dit bestand bevat minimaal de grenzen van alle buurten binnen de gemeente, waarbij per buurt de bijbehorende code is opgenomen. Namen van buurten en wijken kunnen in het bestand worden opgenomen, maar er kan ook een Excelbestand worden meegeleverd met daarin de koppeling tussen codes en namen.
 - Indien alleen de codes en/of namen van wijken en buurten veranderen en alle grenzen gelijk blijven, kan er een conversietabel worden aangeleverd in de vorm van een Word- of Excelbestand in plaats van een digitaal vectorbestand.

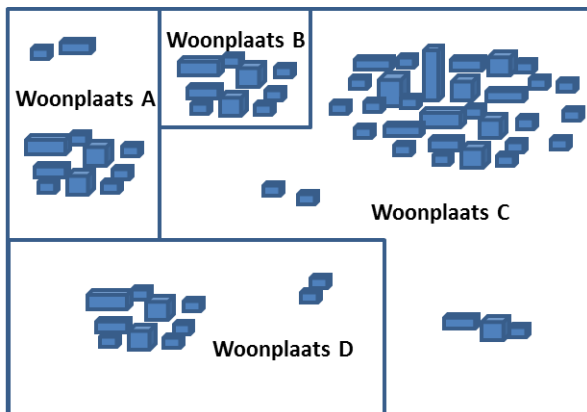
- Een digitale kopie van het bestuursbesluit dient aan het CBS te worden meegeleverd.
- De binnen het CBS betrokken afdeling is 'Regio en Ruimte'. Zij zijn rechtstreeks bereikbaar via het mailadres wbcontact@cbs.nl.
- De uiterste datum voor aanlevering van de definitieve indeling is 1 april voor opname in de landelijke WBI van hetzelfde jaar. Deze uiterste datum is alleen haalbaar indien in de weken voor 1 april al een concept aan het CBS wordt voorgelegd.
- Veel gemeenten hebben de WBI opgenomen in de BAG (Basisregistratie Adressen en Gebouwen) voor diverse toepassingen en verdere borging van de indeling. De BAG wordt door het CBS echter niet gebruikt als bron voor de landelijke Wijk- en Buurtindeling. Het verwerken van wijzigingen aan de WBI in de BAG vindt immers pas plaats (enige tijd) na besluitvorming erover en het CBS wil graag al eerder in het proces betrokken zijn en tijdig de wijzigingen overnemen.

Het CBS publiceert cijfers per wijk en buurt naar de indeling van het jaar waarop de cijfers betrekking hebben. De landelijke Wijk- en Buurtindeling wordt in shapeformaat op de website van het CBS beschikbaar gesteld voor derden.

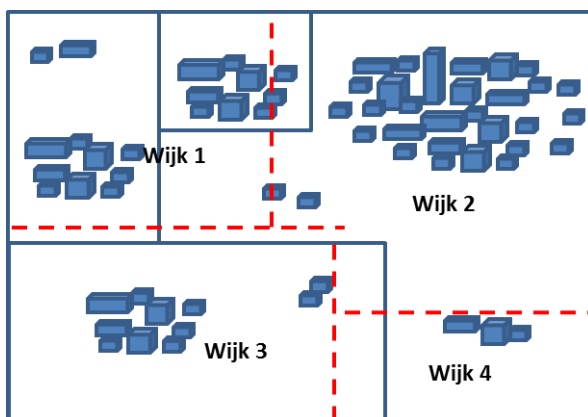
Bijlage 1: Voorbeelden indeling wijken en buurten

1.1: Relatie tussen BAG-woonplaatsen en wijken

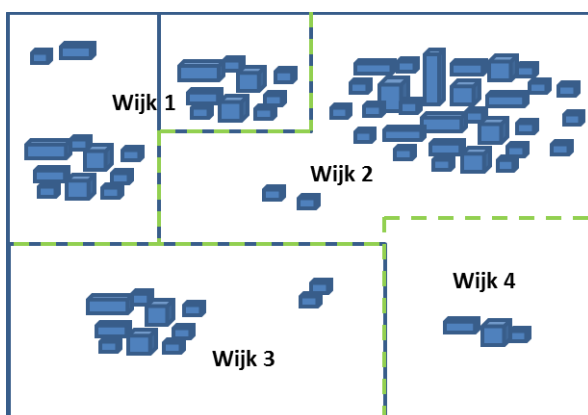
Indeling gemeentelijk grondgebied naar BAG-woonplaatsen:

Indeling naar wijken die niet aansluit op de BAG-woonplaatsen:

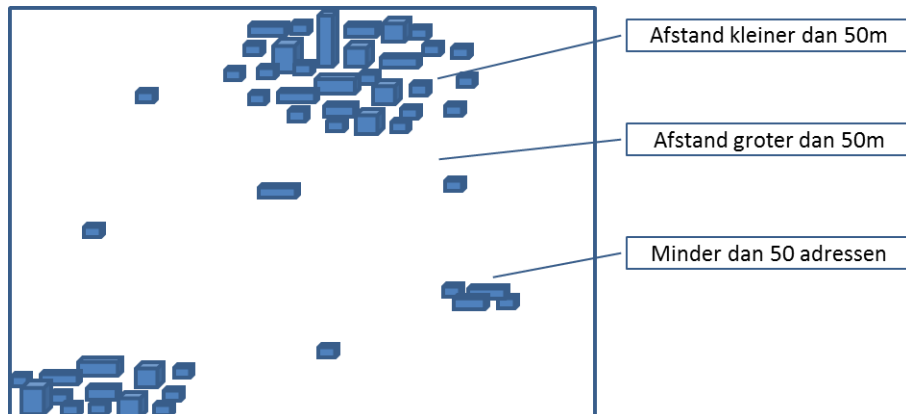

Wenselijke situatie: indeling naar wijken die aansluit op de BAG-woonplaatsen:

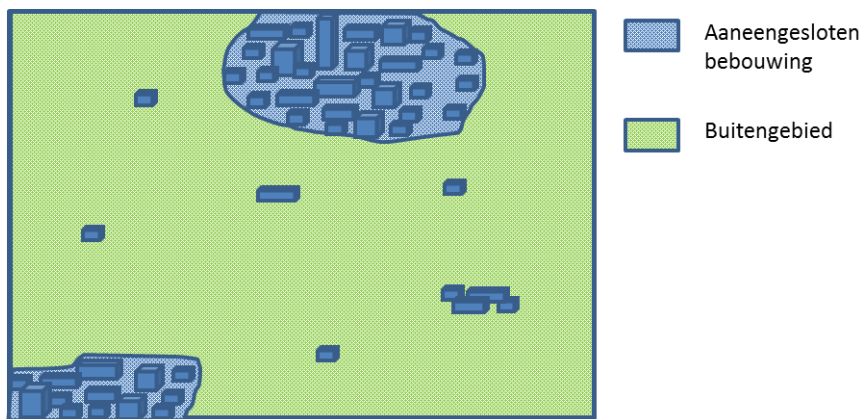

1.2: Onderscheiding van de aangesloten bebouwing

Gemeentelijk grondgebied:

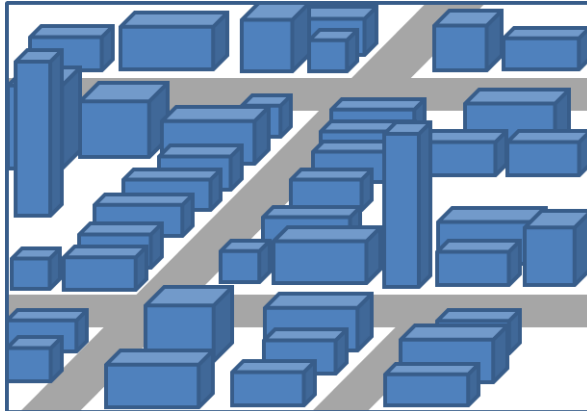

Wenselijke situatie: onderscheiding van de aaneengesloten bebouwing:

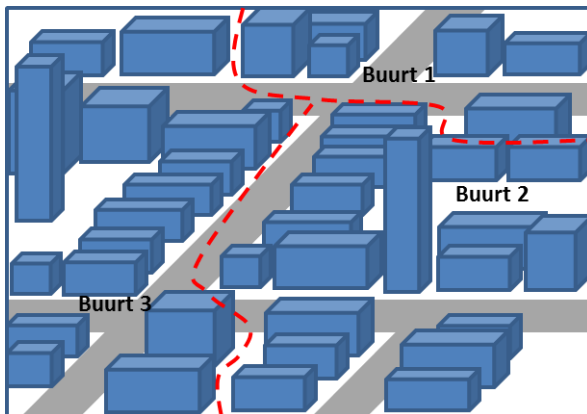

1.3: Grenzen komen overeen met het middelpunt (de as) van wegen

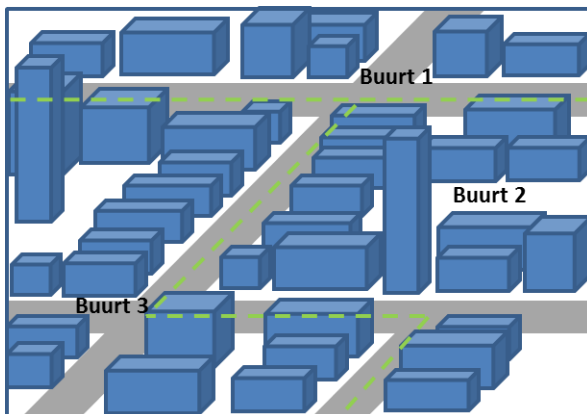
In te delen gebied:

Buurtindeling waarbij de grenzen niet overeenkomen met het middelpunt van wegen:

Wenselijke situatie: de buurtgrenzen komen overeen met het middelpunt van wegen:

Bijlage 2: Afkortingen bij naamgeving wijken en buurten

Namen van wijken en buurten dienen niet te lang te zijn. Daarom wordt geadviseerd maximaal 40 karakters per naam te gebruiken. Afkortingen worden bij voorkeur niet gebruikt in namen, maar mocht het onvermijdelijk zijn dan kunnen onderstaande standaard afkortingen worden toegepast. De volgorde geeft hierbij aan welke afkorting als eerste dient te worden toegepast.

Tekst	Afkorting
gedeeltelijk	ged.
verspreide huizen	verspr.h.
en omgeving	e.o.
noorden	N.
noordelijk(e)	N.
noordoosten	N.O.
noordoostelijk(e)	N.O.
oosten	O.
oostelijk(e)	O.
zuidoosten	Z.O.
zuidoostelijk(e)	Z.O.
zuiden	Z.
zuidelijk(e)	Z.
zuidwesten	Z.W.
zuidwestelijk(e)	Z.W.
westen	W.
westelijk	W.
gebied	geb.
terrein	terr.
spoorlijn	spoorl.
van de	v.d.
van	v.
sint	st.
prins	pr.
meester	mr.
dokter	dr.

Ter voorbeeld, de naam 'Buitengebied van Plaats ten oosten van de spoorlijn ' wordt stapsgewijs als volgt ingekort:

'Buitengebied van Plaats ten oosten van de spoorlijn'	51 karakters
'Buitengebied van Plaats ten O. van de spoorlijn'	47 karakters
'Buitengeb. van Plaats ten O. van de spoorlijn'	45 karakters
'Buitengeb. van Plaats ten O. van de spoorl.'	43 karakters
'Buitengeb. van Plaats ten O. v.d. spoorl.'	41 karakters
'Buitengeb. v. Plaats ten O. v.d. spoorl.'	40 karakters

Bijlage 3: Bij opstellen richtlijnen 2015/2018 betrokken gemeenten

Gemeente Almere
Gemeente Amersfoort
Gemeente Amsterdam
Gemeente Gouda
Gemeente Leiden
Gemeente Rotterdam
Gemeente Spijkenisse
Gemeente Voorst
Gemeente Zaanstad
Gemeente Zoeterwoude

Bijlage 4: Technische bijlage GIS-medewerkers en landwatergrens

Het CBS ontvangt van de gemeente:

- een GIS-bestand met buurten (bij voorkeur shapefile of QGIS-geopackage)
- gecodeerd als vlakken in coördinaten volgens het Rijksdriehoeksstelsel (EPSG:28992)
- die zonder gaten en overlap gezamenlijk gemeentedeckend zijn
- voorzien van de nieuwe buurtcodes en -namen
- elke buurtcode is voorzien van een wijkcode en wijknaam
- die voldoet aan de door CBS geformuleerde richtlijnen voor wijk/buurtindeling
- waarbij indien nodig rekening is gehouden met de door CBS toe te passen landwatergrens (zie de volgende paragraaf voor toelichting).

Bij een herziening van de wijk/buurtindeling waarbij uitsluitend sprake is van wijzigingen in codes of naamgeving van wijken en buurten (zonder dat er buurtgrenzen wijzigen), dan kan de gemeente volstaan met aanleveren van een was/wordt-lijst met toelichting. Een GIS-bestand is dan niet nodig.

Aanleveren van een apart GIS-bestand met wijkvlakken is nooit nodig, omdat de wijkvlakken door CBS in alle gevallen afgeleid worden van de buurten waaruit die wijken bestaan. Aanleveren van de wijknamen die horen bij de wijkcodes is uiteraard wel nodig.

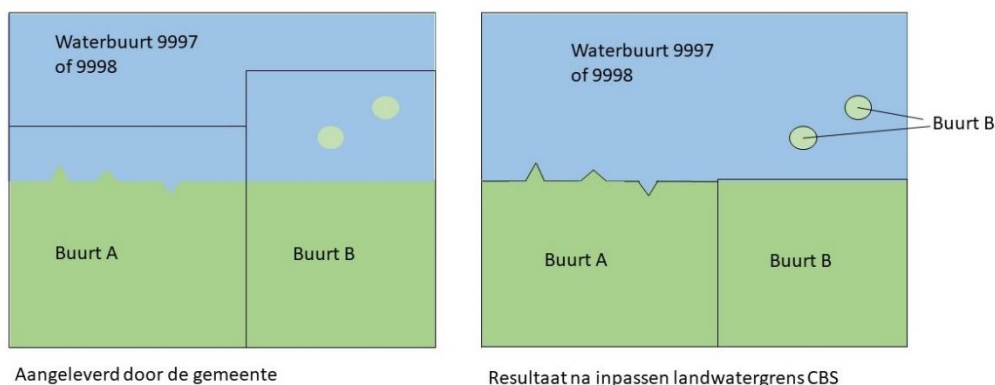
Waterbuurten en de landwatergrens

Om vertekeningen in de regionale statistieken te voorkomen, worden diverse **grote** watergebieden door CBS toegewezen aan zogenaamde waterbuurten. Dit zijn buurten waarvan de codes eindigen op 9997 en/of 9998. Voorbeelden van waterbuurten zijn de Noordzee, Wadden, IJsselmeer, Markeermeer en Ooster- en Westerschelde. Deze waterbuurten worden door CBS afgesplitst van de door de

gemeenten aangeleverde (gemeentedeekkende) buurtindeling. Hierbij wordt gebruik gemaakt van de landwatergrens van CBS.

Voor gemeenten met een wijk/buurtindeling waarbij een landwatergrens bestaat met waterbuurten geldt een bijzondere situatie. Indien de gemeente gewijzigde wijk/buurtgrenzen aanlevert hoeft de gemeente de landwatergrens, voor wat betreft de buurten 9997/9998 niet zelf in te tekenen. Dit doet het CBS. Het volstaat als de gemeente de buurtgrenzen tussen op land liggende buurten doortrekt het water in (ruim buiten de landwatergrens).

Voorbeeld:

Zodra CBS de beschikking krijgt over een nieuwe versie van de landwatergrens, dan wordt deze nieuwe landwatergrens automatisch door CBS in de eerstvolgende versie van de CBS-buurt/wijkindeling toegepast.

Bijlage 5: Versiegeschiedenis

Versie 1.0 (2015)

Eerste versie

Versie 2.0 (2018)

Aanvullende informatie toegevoegd in hoofdstuk 6 over:

- Hoe om te gaan met recreatiegebied (specifiek sportcomplexen)
- Hoe om te gaan met lintbebouwing
- De mogelijkheid om buurten en wijken uit meerdere, niet aan elkaar grenzende gebieden te laten bestaan

Aanvullende informatie toegevoegd aan hoofdstuk 9 over:

<ul style="list-style-type: none">- Gevolgen van het aanpassen van de WBI- Wat te doen met geplande ontwikkelingen bij het aanpassen van de WBI <p>Aanvullende informatie toegevoegd aan hoofdstuk 10 over:</p> <ul style="list-style-type: none">- De rol van het CBS bij het wijzigen van de WBI- De informatie die door de gemeente aan het CBS moet worden aangeleverd bij het wijzigen van de WBI.- Opname van de WBI in de BAG <p>Diverse kleine aanpassingen aan tekst en figuren ter verdere verduidelijking.</p>
<p>Versie 2.1 (mutatiedatum: 16 mei 2019)</p> <p>Contactgegevens van het CBS zijn geactualiseerd op pagina's 3 en 9.</p>
<p>Versie 2.2 (mutatiedatum: 1 november 2019)</p> <p>Contactgegevens van het CBS zijn geactualiseerd op pagina 9.</p>
<p>Versie 2.3 (mutatiedatum: 4 juni 2020)</p> <p>Datum uiterste aanlevering op pagina 9 aangepast.</p>
<p>Versie 2.4 (mutatiedatum: 1 oktober 2020)</p> <p>Bijlage 4 toegevoegd. Betreft technische bijlage voor GIS-medewerkers en hoe om te gaan met landwatergrens. Beschrijving begrenzing tussen aaneengesloten bebouwd gebied en buitengebied aangepast.</p>